

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE EĞİTİMİN BOŞANMA ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE ŞEYMA HAKERİ

TEMMUZ 2021

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE EĞİTİMİN BOŞANMA ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE ŞEYMA HAKERİ

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZER SELÇUK

TEMMUZ 2021

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

AYŞE ŞEYMA HAKERİ

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı taahhüt ederim.

Dr. Öğr. Üyesi ÖZER SELÇUK

İMZA SAYFASI

Ayşe Şeyma Hakeri tarafından hazırlanan ‘Türkiye’de Eğitimin Boşanma Üzerindeki Etkisi’ başlıklı bu yüksek lisans tezi, İktisat Anabilim/bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Özer SELÇUK
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Hüseyin KAYA
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Saadettin Haluk ÇİTÇİ
Gebze Teknik Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 30/07/ 2021

ÖZET

TÜRKİYE’DE EĞİTİMİN BOŞANMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ayşe Şeyma Hakeri

Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Özer Selçuk

Temmuz, 2021. 44 Sayfa.

Bu çalışma, Türkiye’de kadınların örgün eğitimde geçirdikleri yıl sayısının, boşanma riski üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Analizde Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan 2008 ve 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verileri ve Cox Orantılı Tehlikeler Modeli (Cox Proportional Hazard Model) kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Türkiye’de kadınların örgün eğitimde geçirdikleri yıl sayısındaki artışın boşanma ihtimalini arttırdığı yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Cox Orantılı Tehlikeler Modeli, Eğitim, Boşanma, Türkiye

ABSTRACT

THE EFFECT OF EDUCATION ON THE DIVORCE IN TURKEY

Ayşe Şeyma Hakeri

Master's Thesis, Department of Economics, Economics

Advisor: Assistant Professor Selçuk Özer

July, 2021. 44 Pages.

This manuscript studies the causal effect of women's schooling years on the risk of divorce. For the analysis of this causal effect, 2008 and 2013 Turkey Demographic and Health Survey data and Cox Proportional Hazard Model is used. According to the results of this study, as the years of schooling of women increase in Turkey, the probability of divorce increases as well.

Key Words: Cox Proportional Hazard Model, Education, Divorce, Turkey.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	3
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. Boşanmaya Dair Kavramsal Çerçeve ve Türkiye.....	3
1.2. Boşanmanın Sebepleri	5
1.3. Seçilmiş Ülkeler ile Türkiye Karşılaştırması.....	13
BÖLÜM II	16
2. BOŞANMAYA İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI	16
2. 1. Literatür Taraması	16
BÖLÜM III.....	23
3. EĞİTİMİN BOŞANMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ.....	23
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	23
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	23
3.2.1. Cox Proportional Hazard Model	23
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	24
3.4. Bulgular.....	27
BÖLÜM IV	32
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	32
KAYNAKÇA	33

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Evlilik Sayısı, Kaba Evlenme Hızı, Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı, (2001-2019).....	6
Tablo 2. Cinsiyete Göre Boşanma Nedenleri Oranları, (2016),.....	7
Tablo 3. Türkiye Geneli Ortalama İlk Evlenme Yaşı.....	8
Tablo 4. Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre İlk Evlenme Yaşı, (2016).....	9
Tablo 5. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Boşanmalar (2013-2018).....	10
Tablo 6. Yıldan Yıla Eşler Arası Yaş Farkına Göre Boşanma.....	10
Tablo 7. Karşılıklı Eğitim Durumuna Göre Boşanma Sayıları, (2018).....	11
Tablo 8. Yıldan Yıla Evlilik Süresine Göre Boşanmalar.....	12
Tablo 9. Sürekli Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	27
Tablo 10. Bölge Değişkeninin Tanımlayıcı İstatistiği.....	28
Tablo 11. Akrabalık İlişkisi Değişkeninin Tanımlayıcı İstatistiği.....	28
Tablo 12. Evlilik Rızası Değişkeninin Tanımlayıcı İstatistiği.....	28
Tablo 13. Kadının Eğitim Süresinin Boşanma Üzerindeki Etkisini Açıklayan Cox Proportional Hazards Regresyon Analiz Sonuçları.....	29

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Türkiye’deki Boşanma Sayısı.....	5
Grafik 2. Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları, (2018).....	13
Grafik 3. Türkiye Bölgelere Göre Kaba Boşanma Hızı (%) (2008-2018).....	14
Grafik 4. Seçilmiş Ülkeler ile Türkiye Kaba Boşanma Oranı Karşılaştırması (%).....	15
Grafik 5 Seçilmiş Ülkeler ile Türkiye Boşanma Oranları Karşılaştırması.....	16
Grafik 6. Yaş Gruplarına Göre Kadın- Erkek Eğitim Süresi Ortalaması.....	27

GİRİŞ

Türkiye'nin son yıllarda yaşadığı önemli sosyoekonomik değişimlere rağmen, boşanma konusundaki akademik çalışmaların ve boşanmayı etkileyen faktörler hakkındaki bilginin yeterli seviyede olmadığı ifade edilmektedir.

Türkiye'deki boşanma sayıları son 40 yıllık dönemde önemli ölçüde artmıştır. Bununla birlikte, batılı ülkelere kıyasla bu artışın daha geç ortaya çıktığı, dolayısıyla gelecekte bu artış eğiliminin süreceği değerlendirilmektedir. Ülkemizde bin kişilik nüfusa düşen boşanma sayısı 1970'de 0,27 iken bu sayı 2008'de 1,40'a, 2018 yılında ise 1,75'e yükselmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2011; TÜİK, 2018). Boşanma oranlarında gözlemlenen bu artışın sebebi olarak sosyal hayatın birçok alanında meydana gelen değişimler gösterilmektedir. Bu değişimler eğitim seviyesindeki artış, evlilik yaşındaki artış, kadın-erkek arasındaki eşitlikçi yaklaşım, doğum oranlarındaki düşüş ve toplumdaki boşanmaya karşı tutumun değişimi olarak sıralanabilir. Bu faktörler ve literatürdeki birçok bulgu göz önüne alındığında, eğitimin boşanmada önemli bir belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim yapılan çalışmalarda başta eğitim seviyesi olmak üzere, kadınların geliri, eşlerin işgücüne katılımı, doğurganlık, toplumda boşanmanın kabul edilebilirliği ve görülme sıklığı gibi değişkenler ile boşanma sayılarındaki artışın önemli bir kısmını açıklayabilmektedir.

Bu tez çalışmasının amacı Türkiye'de kadının eğitimde geçirmiş olduğu sürenin boşanma riski üzerindeki etkisini araştırmaktır. Boşanma özellikle son 10 yılda uluslararası alanda kapsamlı bir araştırma konusu olmasına rağmen, yerli literatürde boşanma ile ilgili yapılan çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Daha spesifik olarak değerlendirildiğinde ise boşanmanın eğitim ile ilişkisini inceleyen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu nedenle çalışmamız var olan çalışmalara katkı ve sonraki çalışmalara yol gösterici olması bakımından önem arz etmektedir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde boşanmaya dair kavramsal çerçeve, yıllar içindeki boşanma sayıları alt kırılımları ile tartışılmıştır. İkinci bölümde boşanma ile ilgili literatürdeki çalışmalar ve sonuçları sunulmuştur. Üçüncü bölümde eğitimin boşanma üzerindeki etkisinin analizi Cox Proportional Hazard

Model (Cox Orantılı Tehlike Modeli) kullanılarak yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise yapılan analizlerin sonuçları ve öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM I

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Boşanmaya Dair Kavramsal Çerçeve

Türk Dil Kurumu, boşanmayı “*Eşlerden birinin boşanma ilamı almasıyla evlilik birliğinin son bulması*” olarak ifade etmektedir. Türk Medeni Kanunu’nda ise boşanma eşlerden birinin vefatı, gaipliği, evliliğin hükümsüzlüğü gibi sebeplerle evliliğin kanunen son bulması durumu olarak tanımlanmıştır. Boşanmanın gerçekleşmesiyle eşler boşanmış olmakta ve yeni bir medeni durum almaktadırlar. Böylece eşlerin birbirlerine karşı olan sorumlulukları son bulmaktadır (Battal, 2008).

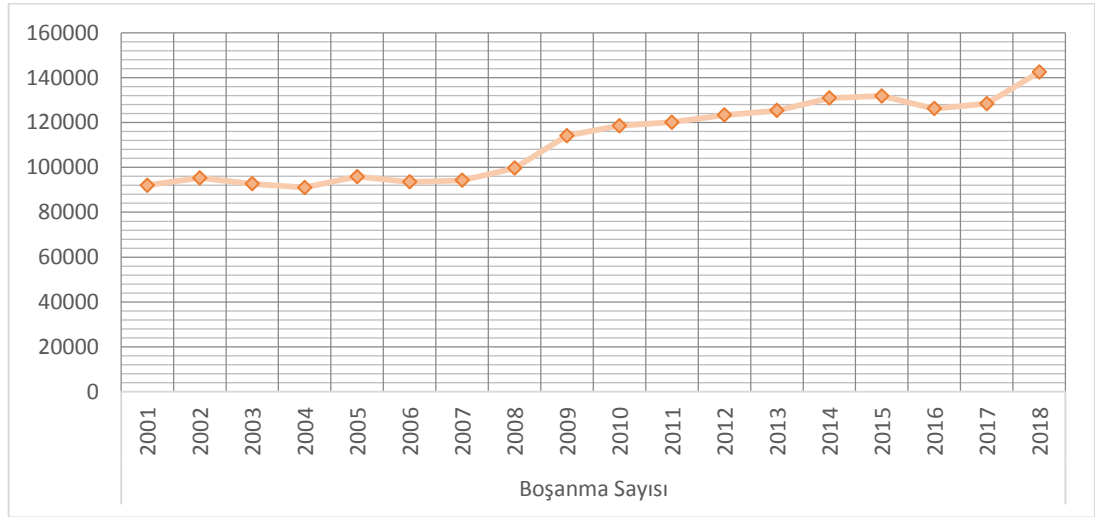
Dünyada boşanma olgusunun tarihsel gelişimi farklı toplumlarda dini inanç, gelenek ve yasalar çerçevesinde şekillenmiştir. Roma Hukuku’nda eşlerden birinin evliliğe son verme arzusu evlilik akdinin bozulması için yeterli görülürken, İsrail devletinin eski kanunlarında hiçbir sebep göstermeden eşini boşama hakkı sadece erkeğe tanınmış, kadına boşanma talebinde bulunma hakkı verilmemiştir. (Gürsoy, 1977).

Hristiyanlıkta Kilise Hukuku doğrultusunda evlilik, Tanrı’nın eşleri birleştirmesi ile başlayan, eşlerin ölümüne kadar devam eden süreçtir ve eşleri ancak tanrının ayırabileceği görüşü benimsenmiştir (Güneşlioğlu, 2009). Bu görüş 16. yüzyıla kadar devam etmiş, 16. yüzyıldan sonra ise evlilik bağının mahkeme kararıyla sonlandırabileceği görüşü kabul görmüştür. Bununla birlikte, Katolik ülkelerde boşanmanın bir hak olarak kabulünün uzun bir zaman aldığı görülmektedir (Arıkan, 1996). Nitekim bu konuda sorun yaşayan İngiltere Kralı VIII. Henry, erkek çocuk sahibi olamadığı için boşanmak istemiş ancak papadan izin alamayınca süreç İngiltere’nin Roma Katolik Kilisesinden ayrılması ile sonuçlanmıştır (Grant vd., 2019).

Eski Türklerde ise boşanmaya dair belli bir uygulama biçimi hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Tek eşlilik olarak tanımlanan monogamiye dayalı bir aile yaşantısı olduğu bilindiği için, evlilik ve boşanmaların töre ve geleneklere göre gerçekleştiği, boşanmanın ise pek kabul görmediği düşünülmektedir (Arıkan, 1996).

İslam hukukunda boşanma konusundaki temel kaynak Kur'an-ı Kerim'dir. İslam hukuku eşler arasında kurulan bu bağın zaman içinde belli sebepler ile bozulmasıyla eşlerin ayrılmasını yasaklamamış ve boşanmayı mümkün kılmıştır (Arıkan, 1996). Osmanlı İmparatorluğu'ndaki boşanma yine İslam Hukuku çerçevesinde düzenlenmiş, boşanma hakkı İslam Hukuku'na dayandırılarak tek taraflı olarak erkeğe verilmiştir. Cumhuriyet döneminde, bu düzen 4 Ekim 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile değişmiştir. Zaman içinde değişen sosyal yaşamın etkisiyle, 1988 yılında boşanma konusundaki mevzuat gözden geçirilmiş, yeniden değişikliğe gidilmiştir. Boşanma kanunlarında yapılan bu değişiklik ile diğer batı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de boşanma kolaylaştırılmıştır (Yıldırım, 2004). Adli sicil ve istatistik verileri de bu mevzuat değişikliklerin boşanma oranlarını artırdığını göstermektedir. 1987 yılında mahkemeye boşanmak üzere 60.140 başvuru yapılmışken, 1988 yılında boşanma kanunun değişmesi ile 10 yıllık sürede %187 oranında bir artışla 141.322 başvuru yapılmıştır (Yıldırım, 2004).

Gerek mevzuat değişiklikleri gerekse sosyal ve demografik özelliklerin değişmesinin bir sonucu olarak Türkiye'deki boşanma oranlarının geçmişten bugüne düzenli olarak gösterdiği artış Grafik 1'de gösterilmiştir.

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Grafik 1. Türkiye'de Yıllara Göre Boşanma Sayıları (2001-2018)

Grafik 1’de de görüldüğü üzere Türkiye’deki boşanma sayıları yıllar itibariyle sürekli, 2007 yılından itibaren ise belirgin bir şekilde artmaktadır. 2001 yılında 91.994 olan boşanma sayısı, 2018 yılına gelindiğinde 142.448’e yükselmiştir.

1.2. Boşanmanın Sebepleri

Boşanma kavramına ilişkin teorik çerçeve çizilirken hiç şüphesiz ki boşanmaya yol açan nedenleri de incelemek gerekmektedir. Bu kapsamda, boşanmayı doğuran sebepler; özel sebepler, genel sebepler ve sosyo-demografik faktörlerin etkisi ile ortaya çıkan sebepler olarak gruplandırmak mümkündür. Boşanmanın özel sebepleri olarak; zina, hayata kast, kötü muamele, onur kırıcı davranış, küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk edilme, akıl sağlığını yitirme sayılmaktadır. Boşanmanın genel sebepleri ise evlilik birliğinin temelinden sarsılması, anlaşmalı boşanma olarak alt başlıklara ayrılmaktadır (Önügören, 2015). Evlilik birliğinin sarsılması, Medeni Kanun’un 166. maddesine göre, “Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.” şeklinde tanımlanmıştır. Anlaşmalı boşanma ise eşlerin ortak bir karar ile evliliklerini sonlandırma isteği olarak tanımlanmıştır. Bu noktadan hareketle 2001- 2019 yılları arası evlenme ve boşanma sayıları, kaba evlenme ve boşanma hızları ile ilgili istatistikler Tablo 1’de verilmiştir. Kaba boşanma hızı “bin kişi başına düşen boşanma sayısı”, kaba evlenme hızı ise “bin kişi başına düşen evlilik sayısı” şeklinde tanımlanmıştır.

Tablo 1. Türkiye’de Yıllara Göre Evlenme ve Boşanma Sayıları (2001-2019)

Yıl	Evlenme Sayısı	Kaba evlenme hızı (‰)	Boşanma Sayısı	Kaba boşanma hızı (‰)
2001	544.322	8,35	91.994	1,41
2002	510.155	7,73	95.323	1,44
2003	565.468	8,47	92.637	1,39
2004	615.357	9,10	91.022	1,35
2005	641.241	9,37	95.895	1,40
2006	636.121	9,18	93.489	1,35

2007	638.311	9,10	94.219	1,34
2008	641.973	9,04	99.663	1,40
2009	591.742	8,21	114.162	1,58
2010	582.715	7,97	118.568	1,62
2011	592.775	7,99	120.117	1,62
2012	603.751	8,03	123.325	1,64
2013	600.138	7,88	125.305	1,65
2014	599.704	7,77	130.913	1,70
2015	602.982	7,71	131.830	1,69
2016	594.493	7,50	126.164	1,59
2017	569.459	7,09	128.411	1,60
2018 ^(*)	554.389	6,81	143.573	1,76
2019	541.424	6,56	155.047	1,88

* Evlenme ve boşanma verileri idari kayıtlarla revize edilmiştir.

Kaynak: (TÜİK, 2020).

Tablo 1'deki veriler değerlendirildiğinde, 2005 yılına artan kaba evlenme hızı bu tarihten sonra düşmeye başlamıştır. Yine aynı şekilde, kaba boşanma hızı özellikle 2007 yılından sonra sürekli artmaktadır. Dolayısıyla, ülkemizde zamanla evlenme sayıları düşmekte, boşanma sayıları ise artmaktadır.

Evlilik ve boşanma sayılarına dair verilerden sonra boşanmaların sebebini oluşturan faktörlere de değinmek gerekmektedir. Bu doğrultuda, Tablo 2 Türkiye'de 2016 yılında sonlanan evliliklerin erkek ve kadına göre boşanmaların sebeplerinin dağılımını göstermektedir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Boşanma Nedenleri Oranları, (2016), (%)

Boşanma Nedeni	Erkek	Kadın
İçki	3,5	23
Çocuk Olmaması	3,7	3,1
Terk Etme/Edilme	12,2	17,4
Sorumsuz ve İlgisiz Davranma	40,2	61,5
Madde Bağımlılığı	0,7	4,3
Kumar	0,6	12,9
Hırsızlık, Dolandırıcılık, Gasp, Taciz vb. Suçlar	1,1	2,9
Eşlerin Ailelerine Karşı Saygısız Davranması	24	24,6
Eşin Tedavisi Güç Bir Hastalığa Yakalanması	2,4	2,5
Eşin Ailesinin Aile İçi İlişkilere Karışması	24,5	20,8
Evin Ekonomik Olarak Geçimini Sağlayamama	17,8	42,6
Diğer	20,2	8,2
Dayak/Kötü Muamele	2,5	36,4
Aldatma	8,7	32,2
Ailedeki Çocuklara Karşı Kötü Muamele	2,6	9,2
Aile İçi Cinsel Taciz	0,2	2,8

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 2’ye göre hem kadın hem de erkek için en yüksek boşanma nedeni sorumsuz ve ilgisiz davranış olarak ifade edilmektedir. Boşanma nedenleri arasında yüksek orana sahip diğer bir sebep ise eşin evin geçimini sağlayamaması olduğu belirtilmiştir. Bu faktörler cinsiyetleri arasında farklı boyutlarda tezahür etmektedir. Bu kapsamda, erkekler bakımından değerlendirildiğinde, sorumsuz ve ilgisiz davranmanın boşanmaların %40 kadarının sebebi olduğu; kadınlar bakımından değerlendirildiğinde bu oranın %61,5 olduğu görülmektedir.

Boşanmayı etkileyen birçok sosyo-demografik faktör arasında ilk evlenme yaşı, cinsiyet ve yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve yaşanılan bölge gibi faktörler öne çıkmaktadır. Bu faktörler başlıklar halinde aşağıda detaylandırılmıştır.

Yaş ve İlk Evlenme Yaşı

Bulunulan yaş ve ilk evlenme yaşı, boşanmanın en önemli belirleyicilerindendir. Literatürdeki bulgulara göre de yaş ve ilk evlenme yaşı arttıkça boşanma riski önemli ölçüde azalmaktadır. Genç yaşta evlenme, evliliğe daha az bağlılığa ve evlilik başarılı değilse boşanmaya neden olabilmektedir. Daha ileriki yaşlarda yapılan evliliklerde ise boşanma riskleri daha düşüktür (Aughinbaugh vd., 2013; Bumpass ve Sweet, 1972; Thornton, 1978).

Tablo 3 Türkiye’de gerçekleşen evliliklerde kadın ve erkeğin ortalama evlilik yaşlarını yıllar itibariyle göstermektedir.

Tablo 3. Türkiye Geneli Ortalama İlk Evlenme Yaşı

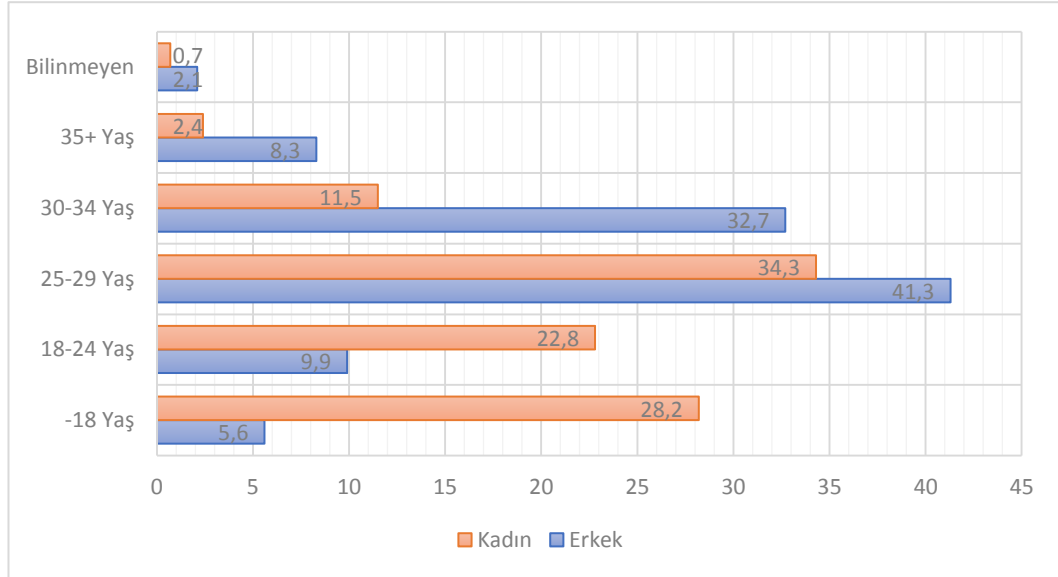
Yıl	Erkek	Kadın
2014	27,3	24,2
2015	27,5	24,4
2016	27,6	24,5
2017	27,7	24,6
2018	27,8	24,8

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 3'e göre, Türkiye geneli ortalama ilk evlenme yaşı, yıllar içinde sürekli olarak artmaktadır. İlk evlenme yaşı erkekler için ortalama 27, kadınlar için ise 24'tür. Bu durumun, eğitimde geçirilen sürenin uzamasının ve kariyer tercihlerinin evlenme zamanını ötelemesinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir (Gökmen ve Eralp, 2019).

2011 Türkiye Aile Yapısı Araştırması'na göre ise Türkiye'deki ilk evliliklerin %56,9'u 18-24 yaş aralığında gerçekleşmektedir. 18-24 yaş aralığında evlenen kişilerin %58,8'ini kadınlar oluştururken, %55'i erkektir.

Grafik 2 ise 2016 yılında cinsiyete göre ilk evlenme yaşı yüzdelerini göstermektedir.

Grafik 2. Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre İlk Evlenme Yaşı (%), (2016)

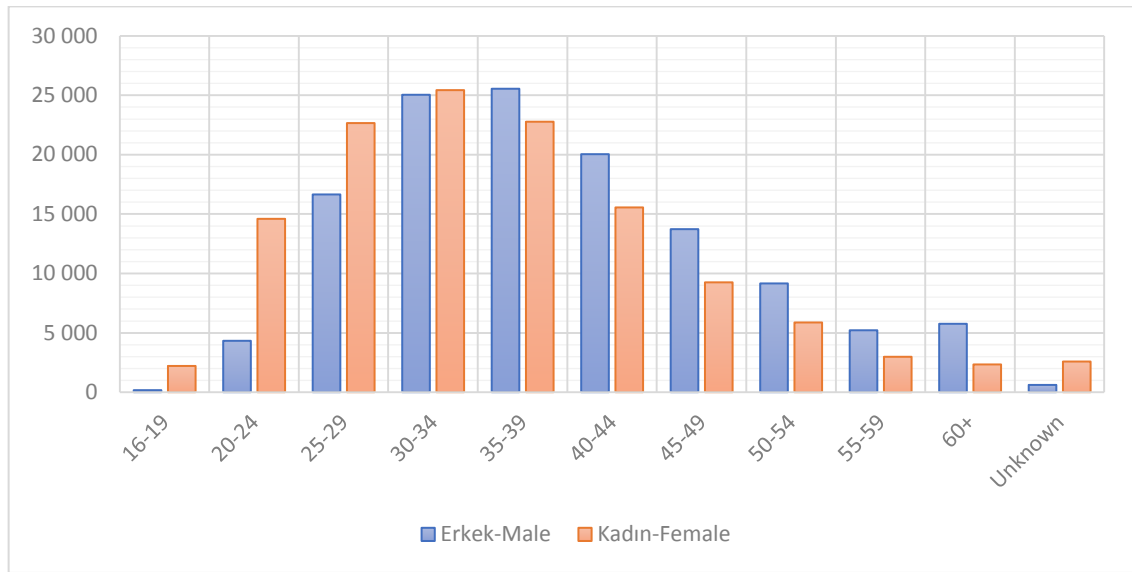
Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Grafik 2'e göre, 2016 yılında evliliklerin en sık gerçekleştiği yaş aralığı 25-29 yaş aralığıdır. Evlenen erkeklerin %41,3'ü ve kadınların %34,3'ü bu yaş grubundadır. Daha küçük yaşlarda evlenen kadın oranı oldukça yüksekken, ilerleyen yaş gruplarında evlenen erkeklerin oranı artmaktadır. Türkiye geneli 18 yaş altı

bireylerin gerçekleştirdiği evliliklerin oranı da oldukça yüksektir. Kadınlar için bu oran %28,2 erkekler için ise %5,6'dır.

Yaşanılan bölge, eğitim seviyesi, sosyoekonomik durum gibi birçok faktöre bağlı olarak ilk evlenme yaşı değişiklik göstermektedir. 2011 Aile Yapısı Araştırması'na göre kırsal bölgelerde daha erken yaşta, kentsel bölgelerde daha yüksek yaşlarda evlilikler gerçekleşmektedir. Eğitim durumu bakımından değerlendirildiğinde ise, eğitim arttıkça ilk evlenme yaşının da arttığı görülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyinin artması ile eşlerin evlilik yaşlarının birbirine yaklaşmaktadır.

Boşanma eğiliminin yaş ve cinsiyete göre değişkenlik gösterdiği bilinmektedir (Aughinbaugh vd., 2013, South ve Trent, 1989). Grafik 3, Türkiye'de boşanma sayılarını 2013-2018 yılları için cinsiyet ve yaş gruplarına göre göstermektedir.

Grafik 3. Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Boşanmalar (2013-2018)

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Grafik 3'te, cinsiyet ve yaş grubu bakımından boşanmalar değerlendirildiğinde, boşanmaların daha yüksek yaş gruplarında meydana gelmesi ilk evlilik yaşının yükselmesiyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca, her iki cinsiyet grubunda özellikle 35-49 yaş aralığı için boşanma sayılarında önemli bir artış gözlemlenmektedir.

Eğitim Durumu

Boşanma kararını etkileyen önemli bir diğer demografik değişken eşlerin eğitim durumudur. Eşlerin eğitim seviyelerindeki artış geleneksel düzene bakış açısını ve eşlerin boşanmaya karşı tutumunu değiştirmektedir (Thornton, 1985). Literatürdeki çalışmalar da eğitim ile boşanma arasındaki ilişkinin birçok faktöre bağlı olarak değişiklik gösterebileceği yönündedir. Literatürde, eşlerin eğitim seviyesinin artmasının boşanma riskini azalttığı yönünde çalışmaların yanında (Eryavuz ve Birekcikli, 2018), eğitim seviyesinin artmasının boşanma riskini arttırdığı yönünde çalışmalar da bulunmaktadır (Koç, 2019).

Tablo 5 Türkiye’de 2018 yılı için eşlerin eğitim durumlarına göre boşanma sayılarını göstermektedir.

Tablo 5. Eşlerin Eğitim Durumuna Göre Boşanma Sayıları, (2018)

Kadının Eğitim Durumu									
Erkeğin Eğitim Durumu	Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi M. Ortaokul	Lise ve Dengi M. Okulu	Yüksek Öğretim	Bilinmeyen
Toplam									
Okuma Yazma Bilmeyen	312	59	50	70	52	21	28	6	26
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	1.429	128	249	221	439	93	155	57	87
İlkokul	15.983	380	734	5.644	3.578	1.900	2.525	640	582
İlköğretim	31.273	268	1.108	4.112	13.620	2.952	6.673	1.688	852
Ortaokul veya Dengi M. Ortaokul	14.776	113	267	2.826	3.596	2.629	3.798	1.122	425
Lise ve Dengi M. Okulu	42.901	88	449	3.457	8.865	3.566	16.440	8.772	1.264
Yüksek Öğretim	32.553	28	89	760	1.827	913	7.414	20.751	771
Bilinmeyen	3.221	23	77	332	613	217	778	691	490

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 5 incelendiğinde, Türkiye’deki boşanmaların daha çok yüksek eğitim gruplarında gerçekleştiği görülmektedir. Denk olmayan eğitim gruplarındaki

boşanmaların daha az seyretmesinin sebebi ise, yüksek eğitimli bireylerle düşük eğitimli bireylerin bir araya gelme olasılıklarının daha düşük olmasıdır.

Evlilik Süresi

Evlilikte geçirilen süre, boşanmayı etkileyen bir diğer önemli faktördür. Literatürde evlilik süresi ile boşanma arasında ters yönlü bir ilişki tespit eden çalışmaların yanında, evliliğin ilerleyen yıllarında boşanma riskinin daha yüksek olduğu sonucuna varan çalışmalar da bulunmaktadır (South ve Spitze, 1986).

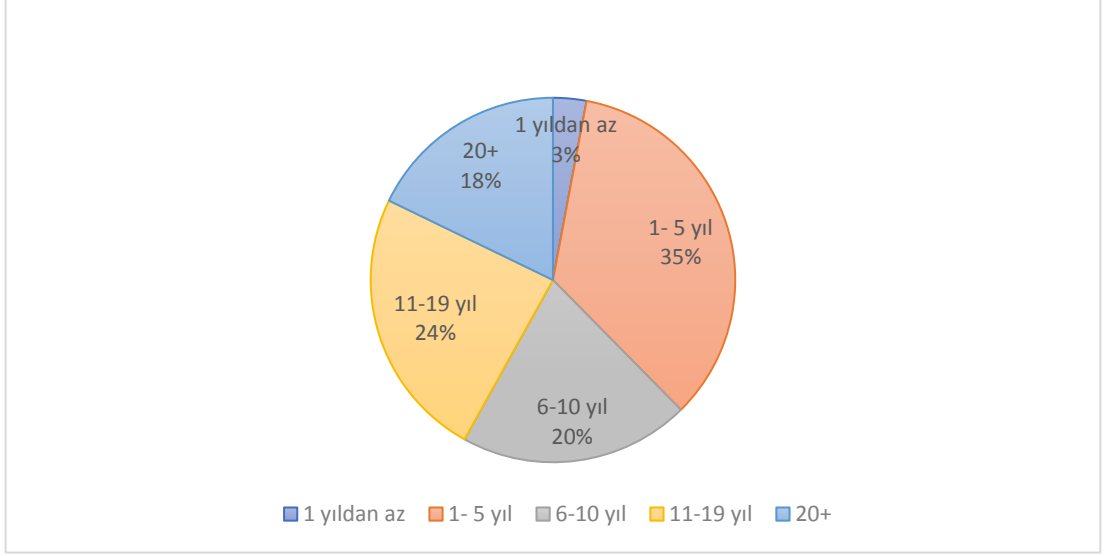
Tablo 6’da yıllar itibariyle Türkiye’de boşanma sayıları evlilik süresine göre gruplandırılmıştır.

Tablo 6. Yıldan Yıla Evlilik Süresine Göre Boşanmalar

	1 Yıldan Az	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-19 Yıl	20+ Yıl
2003	4.141	35.359	19.690	19.627	13.820
2008	3.910	37.318	21.335	21.913	14.947
2013	4.385	46.094	26.938	28.444	19.190
2018	4.205	49.307	29.099	34.312	25.356

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 6’ya göre, boşanma sayısının en düşük olduğu evlilik süresi 1 yıldan az süreli evliliklerdir. 1 yıldan az süreli evliliklerdeki boşanma sayısının az olması boşanma davalarının uzun sürmesi ile ilişkilendirilebilir. Tablo 6’daki şaşırtıcı durum ise uzun süreli evliliklerdeki boşanma sayısının yıldan yıla artış göstermesidir. Evlilik süresine göre boşanma oranları ise 2018 yılı için Grafik 4’deki gibidir.

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

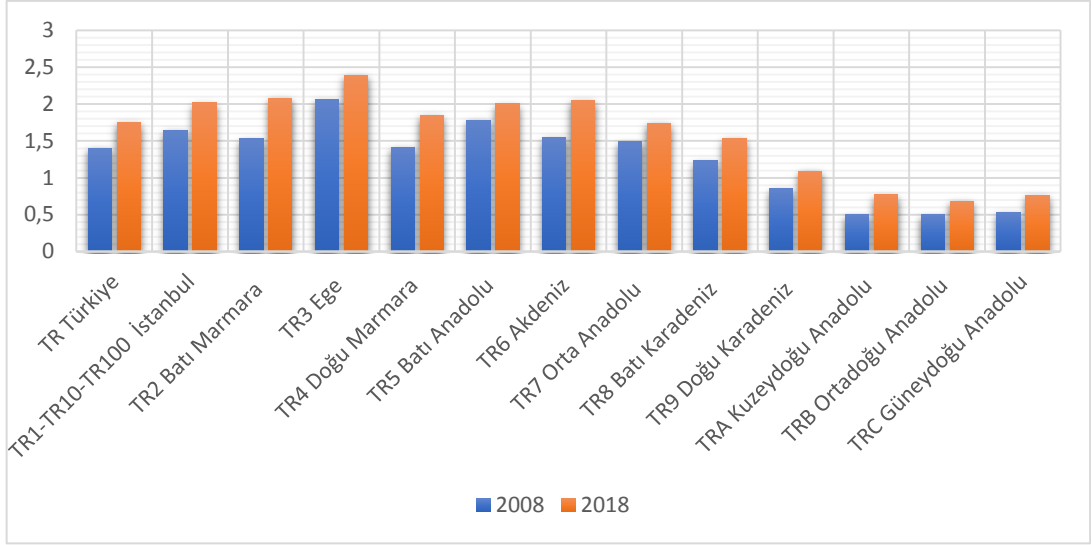
Grafik 4. Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları, (2018)

Grafik 4, 2018 yılı için evlilik süresine göre boşanmaların oranını göstermektedir. Grafik 4'e göre toplam boşanmaların yaklaşık %35'i evliliğin ilk 5 yılında %18'inin ise 20 ve üzeri yılda gerçekleştiği görülmektedir.

Bölge

Yaşanılan bölge, boşanmanın önemli belirleyicisidir. Kentsel, kişi başı gelirin daha yüksek olduğu ve gelişmiş bölgelerde yaşamak boşanma riskini arttırmaktadır (Carls ve Valk, 2018). Yaşanılan bölgeye bağlı olarak eğitim seviyesi, ilk evlilik yaşı, cinsiyet, yaş ve evlilik süresi gibi faktörler de değişkenlik göstermektedir.

TÜİK'in boşanmaya ilişkin bölgesel verileri ile elde edilen, Türkiye geneli ve bölgesel kaba boşanma hızları Grafik 5'te sunulmuştur.

Grafik 5. Türkiye Bölgelere Göre Kaba Boşanma Hızı (%) (2008-2018)

Kaynak: TÜİK verilerinden oluşturulmuştur.

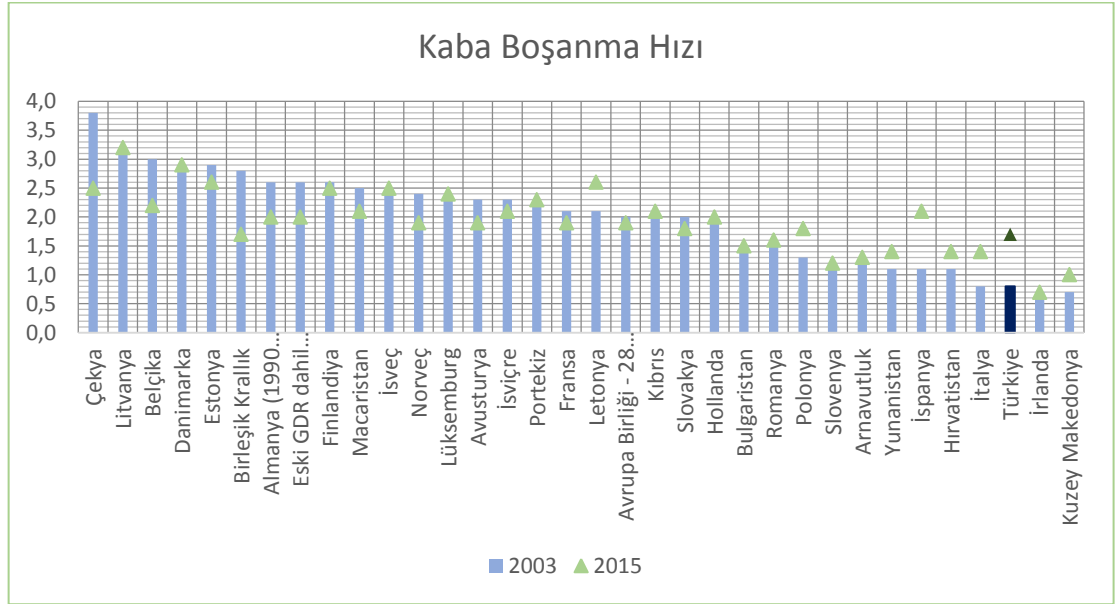
Grafik 5'e göre, Türkiye geneli kaba boşanma hızı 2008 yılında %1,4 iken, 2018 yılında bu oran %1,75'e kadar yükselmiştir. İstatistiki bölge birimlerine göre kaba boşanma hızının en yüksek olduğu bölge 2,39 ile Ege Bölgesi'dir. En yüksek kaba boşanma hızına sahip bölgeler olarak Ege bölgesini İstanbul ve Batı Marmara bölgeleri takip etmektedir. Kaba boşanma hızının en düşük olduğu bölge ise Ortadoğu Anadolu Bölgesi'dir.

1.3. Seçilmiş Ülkeler ile Türkiye Karşılaştırması

Geçmişten günümüze Türkiye'de olduğu gibi birçok ülkede evliliğin devamı teşvik edilmiştir. Ancak evliliklerin devamının güçleştiği noktada, ülkeler boşanmayı kolaylaştırıcı yasalar uygulamaya karar vermiştir. Boşanmanın daha mümkün olduğu yasalar sonrası Dünya geneli boşanma oranlarında artışlar olduğu görülmüştür. Bugün boşanma oranlarının yüksek olmasının birçok nedeni vardır. Gelişmişlik düzeyi yüksek ülkeler için refah seviyesinin yüksek olması özellikle kadınlar için boşanma oranlarının artışının bir nedeni olarak gösterilebilir (Erkan, 2017). Değişen teknoloji, artan eğitim seviyesi buna bağlı olarak artan refah seviyesi, boşanma kalıbına genel bakışın zaman içinde değişmesi yani geleneksellikten uzaklaşma gibi

birçok sebep sıralanabilir. Grafik 6 2003 ve 2015 yılları için çeşitli ülkelerdeki kaba boşanma hızlarını göstermektedir.

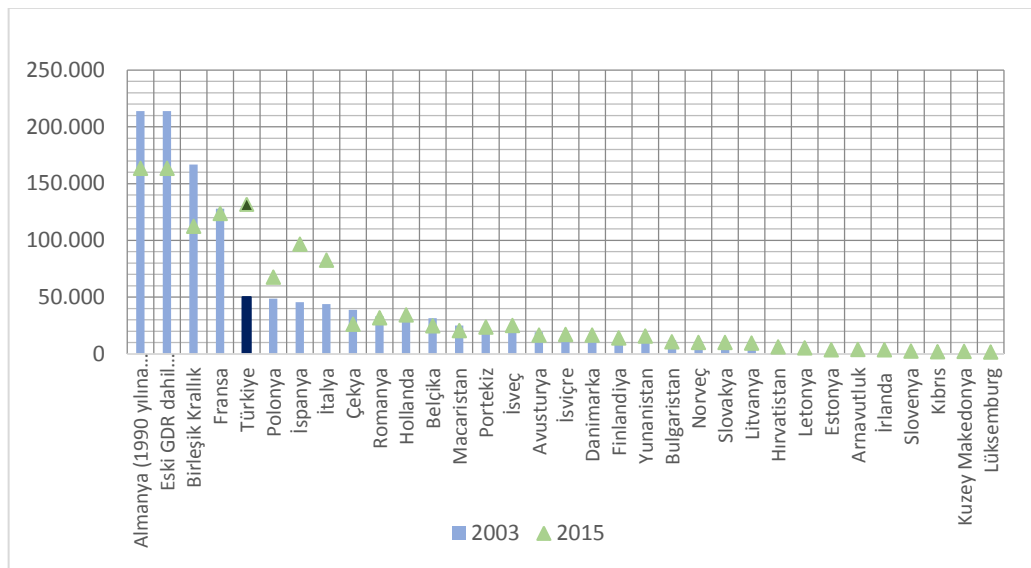
Grafik 6. Seçilmiş Ülkeler ile Türkiye için Kaba Boşanma Hızları

Kaynak: EUROSTAT

Grafik 6'ya göre boşanma hızının en yüksek olduğu ülkeler gelişmiş ülkelerdir. 2003 yılında en yüksek kaba boşanma hızına sahip ülke %3,8 ile Çekya'dır. Türkiye'de boşanma oranlarında yıldan yıla artışların olduğu görülmektedir. 2003 yılında %0,8 olan kaba boşanma hızı 2015 yılında %1,7'ye kadar yükselmiştir.

Grafik 7 Seçilmiş Ülkeler ile Türkiye Boşanma Sayıları Karşılaştırması

Kaynak: EUROSTAT

Grafik 7 seçilmiş ülkeler ile Türkiye için boşanma sayılarını göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde boşanma sayıları 2003 yılına kıyasla 2015 yılında düşerken, Türkiye’de artmıştır. Türkiye artan bu boşanma sayılarına rağmen, hem Ekonomik Kalkınma ve İř birliği rgt OECD lkeleri arasında hem de Avrupa lkeleri arasında düşük boşanma oranına sahip ülke kategorisinde yer almaktadır.

BÖLÜM II

2. BOŞANMAYA İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Literatür Taraması

Literatürde boşanmanın nedenlerini ve boşanmayı etkileyen değişkenleri araştıran birçok çalışma bulunmaktadır. Yabancı literatürden farklı olarak, Türkiye için yapılan çalışmalarda genellikle eşlerin eğitim seviyeleri ile boşanma arasında pozitif yönlü bir ilişkinin tespit edildiği söylenebilir.

Eyce (2002) Türkiye'deki boşanmaları Devlet İstatistik Enstitüsü Evlilik İstatistikleri (1987) ve Devlet İstatistik Enstitüsü Boşanma İstatistikleri (1999) verilerini kullanarak demografik faktörler çerçevesinde incelemiştir. Türkiye'deki boşanmaları cinsiyet ve yaş, çocuk sayısı, evlilik süresi ve öğrenim durumu gibi faktörlere göre gruplandırmıştır. Çalışmanın sonuçları yaş açısından değerlendirildiğinde, boşanmaların en çok genç nüfusta görüldüğü; evlilik süresi bakımından boşanmaların çoğu evliliğin ilk beş yılında, en çok da evliliğin ikinci yılında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Ayrıca boşanma oranlarının çocuksuz çiftler ve eğitim seviyesi düşük olan çiftler için daha yüksek olduğu, çocuk sayısı ve eğitim seviyesi daha yüksek olan çiftler için daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eryavuz ve Birekcikli (2018), 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerini kullanarak, kadın için evlilik süresini etkileyen demografik ve sosyo-ekonomik faktörleri araştırmıştır. Hızlandırılmış Başarısızlık Modeli (Accelerated Failure Time Models) kullanılan çalışmada eşler arasındaki kültür farkı, çocuk sayısı, kadının çalışması, kadın ve eşinin eğitim seviyesi gibi faktörlerin boşanma üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre kadının eğitim seviyesi ile evlilikte geçirdiği süre arasında negatif yönlü, erkeğin eğitim seviyesi ile evliliğin süresi arasında ise pozitif yönlü bir ilişki vardır. Ayrıca, Eryavuz ve Birekcikli (2018) çocuk sayısının artması ile boşanma riskinin azaldığını tespit etmiş ve eşler arasındaki kültür farkının da evlilik süresini kısaltıp boşanma riskini arttırıcı bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gökmen vd. (2019) Yaşam Analizi (Survival Analysis) yöntemini kullanarak, Türkiye’deki kadınların boşanma riskini etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışmada kullanılan veriler 2016 TÜİK Aile Yapısı Araştırması’ndan alınmıştır. Açıklayıcı değişkenler olarak çalışmada kullanılan demografik değişkenler, cinsiyet, evlenme yaşı, eşin evlenme yaşı ve çocuk sayısıdır. Sosyoekonomik değişkenler ise kişinin bitirdiği okul, gelirden memnuniyet, evlenme şekli, eş ile tanışma şekli, yerleşim yeri, yaşanılan bölge ve alkol kullanımı, kumar/bahis, internet kullanımı ve dini görüş nedeniyle sorun yaşama olarak ifade edilmiştir. Bu değişkenlerin evlilik süresi bakımından eş zamanlı analizi için Cox Regresyon Modeli kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre eğitim durumu, eşlerin yaşları, gelir durumları ve çocuk sayısının boşanma riskini arttırdığı sonucuna varılmıştır. Sosyoekonomik değişkenler ele alındığında, teknolojik ilerlemenin de boşanma riskini arttırıcı bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Koç (2019), 2017 yılı TÜİK verilerini kullanarak Türkiye’de boşanmayı etkileyen faktörleri Beta regresyon modeli ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre doğum oranının artması, yani çocuk sahibi olmanın boşanma riskini azalttığı; eşlerin yüksek eğitim seviyesine sahip olmasının ise boşanma riskini arttığını tespit edilmiştir.

Caarls ve Valk (2018), Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2003 ve 2008 verilerini kullanarak kadınların boşanma düzeyleri, bireysel özelliklerinin rolü ve bölgesel bağlamda incelemiştir. Çok Düzeyli Ayrık Zamanlı Olay Geçmişi Modelleri (Multilevel discrete-time event history models) kullanılan çalışmada Türkiye için yaşanılan bölgenin kadınların boşanma riski üzerinde önemli bir belirleyici olduğu tespit edilmiştir. BU çalışmada, halihazırda boşanma oranlarının ve Gayri Safi Hasılanın yüksek olduğu, daha kentsel bölgelerde yaşayan kadınların boşanma ihtimalinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yüksek eğitilmiş, çocukluğunu kentlerde veya yurtdışında geçiren kadınların boşanma ihtimallerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak kadının eğitimi bölgesel bağlamda ele alındığında, boşanmanın yaygın olduğu, kentsel ve daha zengin bölgelerde, kadının eğitiminin etkisinin azaldığı tespit edilmiştir.

Yabancı literatürde boşanma ile ilgili yapılan çalışmalar yerli literatüre kıyasla daha çok çeşitlilik göstermektedir. Bu literatürdeki genel bir sonuç olarak, boşanmanın eğitim seviyesi ile ters yönlü bir ilişkiye sahip olduğu, eğitim seviyesi arttıkça boşanma riskinin azaldığı bulunmuştur.

Menken vd. (1981), ABD’de evliliğin sona ermesinde din, ırk, eğitim, evlilik yaşı, gelir ve evlilik öncesi ve sonrası çocuk sahibi olmak gibi değişkenlerin boşanma üzerindeki etkisini incelemiştir. 1973 yılı Aile Büyümesi Ulusal Anketi (National Survey of Family Growth)” verilerini ve Orantılı Tehlikeler Yaşam Tablosu (Proportional Hazards Life Table) modelini kullanan çalışmanın sonuçlarına göre, evlilik yaşının ve eğitim seviyesinin artması boşanma riskini azaltmaktadır. Bununla birlikte, düşük eğitim seviyesine sahip çiftlerde evlilik öncesi çocuk sahibi olmanın, özellikle beyazlar için boşanma riskini arttırdığı tespit edilmiştir. Erken evlenen, dindar olmayan, evlilik öncesi doğum yapmış ya da büyük bir şehirde yaşamış olanların boşanma risklerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Benzer şekilde Lehrer (1988), boşanmanın belirleyicilerini Cox-regresyon modeliyle tahmin ettiği çalışmasında, 1982 yılı için ABD “Aile Büyümesi Ulusal Anketi (National Survey of Family Growth)” verilerini kullanarak incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre erkeğin eğitim seviyesinin artması boşanma riskini azaltırken, kadının eğitim seviyesinin artmasının boşanma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Ayrıca farklı dine mensup çiftlerde arasındaki evliliklerin, genç yaşta yapılan evliliklerin ve kadının yaş olarak daha büyük olduğu evliliklerin boşanma ile sonuçlanma riskinin daha yüksek olduğu edilmiştir. Parçalanmış bir aile geçmişi boşanma riskini arttırırken, Katolik olmanın boşanma riskini azalttığı sonucuna varılmıştır.

Martin (2004), ABD’deki boşanma eğilimlerinin eğitim ve ırk değişkeni ile olan ilişkisini incelemiştir. Bu çalışmada 1996 ve 2001 Gelir ve Program Katılım Anketi verileri (Survey of Income and Program Participation) ve Cox Orantılı Tehlike Modeli (Cox Proportional Hazard Model) kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler olarak eğitim, ilk evlilik yılı, ırk, etnik köken, doğum, evlilik yaşı ve ilk evlilikte çocuk doğurmuş olması gibi değişkenler modele dâhil edilmiştir. Martin (2004)

yüksek eğitimli kadınlar için boşanma oranlarının düşük, daha az eğitimli kadınlar için boşanma oranlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aughinbaugh vd. (2013), ABD için Ulusal Boylamsal Gençlik Araştırması 1979 (NLSY79) verilerini kullanarak, 1957-1964 arasında doğan nesil için evlilik ve boşanmaları incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre boşanma eğilimi ırk ve etnik köken için değişiklik göstermemekte, ancak cinsiyet ve eğitime göre değişkenlik göstermektedir. Aughinbaugh vd. (2013), eğitim seviyesinin ve ilk evlenme yaşının artmasının boşanma riskini azalttığını tespit etmiştir.

ABD dışında diğer ülkelerde yapılan çalışmalarda da ABD ile benzer sonuçlar bulunmuş, eğitim seviyesindeki artışın boşanma riskini azalttığı tespit edilmiştir.

Lyngstad (2004) eşlerin ve ebeveynlerinin eğitiminin boşanma üzerindeki etkisini 1980-1999 yılları arası Norveç verilerini kullanarak incelemiştir. Ayrık Zamanlı Tehlike Modeli (Discrete-Time Hazard Model) kullanılan çalışmada, eşlerin eğitim seviyelerinin yüksek olmasının boşanma riskini azalttığı, eşlerin ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin yüksek olmasının ve evlilikten sonra eşlerin eğitim seviyesinin artmasının boşanma riskini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ayrıca genç yaşta evlenmiş olmanın, en küçük çocuğun yaşının büyük olmasının ve evlenmeden önce çiftlerden birinin çocuk sahibi olmasının boşanma riskini artırdığı tespit edilmiştir.

Raymo vd. (2013) Japonya'daki 1980-1989 ve 1990-2005 kohortları için eğitim ile boşanma arasındaki ilişkiyi 13. Japon Ulusal Doğurganlık Araştırması (Japan National Fertility Survey) verilerini kullanarak incelemiştir. Ayrık Zamanlı Tehlike Oranları Modeli (Odds Ratios from Discrete-Time Hazard Model) kullanılan çalışmada, yüksek eğitim seviyesine sahip kadınların ve çocuk sayısı fazla olan kadınların boşanma riskinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca babası daha yüksek eğitimli olan, düşük gelirli ve sabit bir işi olmayan eşe sahip olan kadınların boşanma riskinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanında, kendisinden daha genç erkekle evlenen, hamilelik nedeniyle evlenen ve genç yaşta evlenen kadınların boşanma riskinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cheng (2016), Tayvan'da son 40 yılda her iki cinsiyet için boşanmanın eğitimin etkisi ile nasıl değiştiğini Yaşam Analizi Modeli kullanarak incelemiştir. 1975-2010

yılları için İstatistik Yıllıkları verileri kullanılan çalışmanın sonuçlarına göre eğitim seviyesinin ve sosyal eşitsizliğin artması boşanma oranlarını arttırmıştır. Ayrıca daha az eğitilmiş erkeklerin boşanma olasılıkları daha az eğitilmiş kadınlara göre daha yüksek olduğu; yükseköğrenim görmüş erkeklere göre ise daha az olduğu tespit edilmiştir.

Murphy (1985), Oransal Riskli Yaşam Tablosu (The Proportional Hazards Life-Table) Modeli kullanarak Büyük Britanya’da boşanma ile demografik faktörler (evlilik yaşı, evlilik ile ilk çocuk arasındaki sürenin uzunluğu, sosyal sınıf, eğitim düzeyi, din) arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada 1976 yılı Aile Oluşum Anketi (Family Formation Survey) ve 1980 yılı Genel Hane Halkı Araştırması (General Household Survey) verileri kullanılmıştır. Murphy (1985) evlilik yaşı ve ilk doğum aralığının uzunluğu gibi demografik faktörlerin boşanma üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu ve çocuk sahibi olmayan ailelerde boşanma riskinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Berrington ve Diamond (1999), “İngiltere Ulusal Çocuk Gelişimi Çalışması (National Child Development Survey) verilerini kullanarak, evlilikten önce birlikte yaşamayan evlilik üzerindeki etkisini incelemiştir. Ayrık Zamanlı Tehlikeler Modeli (Discrete-Time Hazards Model) kullanılan çalışmanın sonuçlarına göre, evlilik öncesi birlikte yaşamayan çiftlerin boşanma riskinin birlikte yaşayan çiftlere göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ayrıca okur-yazar olmanın boşanma riskini etkilemediği, yüksek eğitilmiş olmanın, çiftlerin ekonomik olarak aktif olmamasının ve genç yaşta evlenmenin boşanma riskini arttırdığı; çocuk sahibi olmanın ise boşanma riskini azalttığı tespit edilmiştir.

Boertien ve Harkönen (2014), İngiliz Hane Halkı Panel Anketi (British Household Panel Survey) verilerini ve Yaşam Analizi Yöntemi (Survival Analysis) kullanarak ek bir eğitim yılının boşanma riskini azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Balakrishnan (1987), Kanada’da çeşitli alt gruplar için boşanma olasılıklarını Tehlike Modelleri (Hazard Model) kullanarak analiz etmiştir. 1984 yılı Kanada Doğurganlık Araştırması verilerinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre evliliğin ilk on yılında bitme ihtimalinin özellikle genç ve yakın zamanda evlenmiş olan gruplar için yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Tilson (2000) 1990 yılı Ulusal Aile ve Doğurganlık Araştırması (National Family and Fertility Survey) verilerini kullanarak Etiyopya'daki kadınlar için erken yaşta evlenmenin ve çocuk sahibi olmamanın boşanma riski üzerindeki etkisini Cox Regresyon Modeli kullanarak incelemiştir. Bu çalışmada ilk evlenme yaşının artması ve çocuk sahibi olmanın boşanma riskini azalttığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca kadının eğitim seviyesinin artmasının ve evlilik kararının kadın tarafından verilmesinin boşanma riskini azaltan diğer faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Poortman ve Kalmijn (2002) ve Poortman (2005), kadınların işgücüne katılımının boşanma üzerindeki etkisini, 1998 yılı Hollanda Boşanma Anketi verilerini kullanarak incelemiştir. Ayrık Zamanlı Olay Geçmişi Modeli (Discrete-time event history model) kullanılan çalışmaların sonuçlarına göre kadının işgücüne katılımı boşanma riskini arttırmakta, erkeğin işgücüne katılımı ise boşanma riskini azaltmaktadır. Çalışma saatlerinin artması ve hane gelirinin düşük olması boşanma riskini arttıran diğer faktörler olarak bulunmuştur. Bu çalışmalarda, çocuk sahibi olmanın boşanma riskini azalttığı, genç yaşta evlenmenin boşanma riskini arttırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca dindar, evlilikten önce birlikte yaşamayan ve kırsal kesimden gelen kadınların boşanma riskinin daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Poortman ve Kalmijn (2002)'den farklı olarak, Poortman (2005), açıklayıcı değişkenlere çalışma şekli (tam zamanlı-yarı zamanlı) ve çalışma saatleri sayısını da eklemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre tam zamanlı çalışan ve çalışma saatleri fazla olan kadınlar için boşanma riskinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Harkönen ve Dronkers (2006), 17 ülke için kadınların eğitimi ile boşanma riski arasındaki ilişkiyi “Doğurganlık ve Aile Araştırmaları (Family and Fertility Survey)” verilerini kullanarak incelemiştir. Ayrık Zamanlı Olay Geçmişi Tekniklerini (Discrete-time Event History Technique) kullanan çalışmanın sonuçlarına göre, boşanmanın sosyal ve ekonomik maliyetlerinin yüksek olduğu ülkelerde kadının eğitiminin artması boşanma riskini arttırmaktadır. Boşanmanın sosyal ve ekonomik maliyetlerin düşük olduğu ülkelerde ise kadının eğitim seviyesi ve boşanma arasındaki ilişki ya negatiftir ya da ilişki bulunamamıştır. Bu bağlamda, yüksek eğitilmiş kadınların boşanma riskinin Fransa, Yunanistan, İtalya, Polonya ve İspanya'da daha yüksek olduğu; Avusturya, Litvanya ve ABD'de ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Estonya, Finlandiya, Batı Almanya, Macaristan, Letonya,

İsveç ve İsviçre ve Norveç'te ise eğitim ile boşanma arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Sanizah vd. (2014), Yaşam Analizi Yöntemini (Survival Analysis) kullanarak Malezya'da artan boşanma oranlarını etkileyen potansiyel belirleyicilerin etkilerini tespit etmiştir. Bu çalışmada kullanılan veri seti 2012 yılında Malezya'da boşanan 531 vakadan oluşmaktadır. Cox Orantılı Tehlike modeli ve Weibull modelleri kullanılan çalışmada, erkeğin evlilik yaşı ve kadının eğitim düzeyi ile boşanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik yaşının, boşanma riskini yaş arttıkça 1,22 kat arttırdığı ve özellikle erkeklerin evlenme yaşının boşanma üzerinde risk oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Maslauskaite vd. (2015), Litvanya'da eğitim ve ekonomik faaliyet düzeylerinin boşanma riskini hem kentsel hem kırsal olarak nasıl etkilediğini, 2001-2003 nüfus sayımı ile boşanma kayıtlarını kullanarak incelemiştir. Poisson Regresyon Modelleri kullanılan çalışmanın sonuçlarına göre eğitim seviyesinin düşük olması sadece büyük şehirlerde boşanma riskini arttırmakta; kırsal bölgelerde ise ilişki tersine dönmektedir.

BÖLÜM III

3. EĞİTİMİN BOŞANMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de artan boşanma oranlarının nedenleri arasında kadının iş hayatında daha aktif olması, eşler arası kültürel ve demografik farklılıklar, eşlerin eğitim seviyeleri, hukuki olarak boşanma sürecinin kolaylaştırılması gibi birçok faktör sıralanmaktadır. Bu tez çalışmasının amacı boşanmanın belirleyicilerini tespit etmek, kadının eğitimde geçirdiği yıl sayısının boşanma riski üzerindeki etkisini incelemek ve bu kapsamda Türkiye’de boşanma literatürüne katkı sağlamaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada kavramsal çerçeve literatür taraması ile desteklenerek dünya ve Türkiye’den boşanma üzerine çeşitli çalışmalar referans alınmıştır. Bu sayede dünyadaki gelişmeler ışığında Türkiye’deki durum ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın özgün ve analize tabi olan kısmında ise Cox Orantılı Tehlike Model’i kullanılmıştır.

3.2.1. Cox Orantılı Tehlike Modeli

Cox Orantılı Tehlike Modeli, çeşitli açıklayıcı değişkenlerin (eğitim, yaş gibi), belirli bir olayın (boşanma, ölüm gibi) belirli bir zaman içinde gerçekleşme riskinin incelenmesinde kullanılan yarı parametrik bir modeldir. Modelin yarı parametrik olarak adlandırılmasının nedeni, olayın gerçekleşme riskinin parametrik olan ve parametrik olmayan iki denklemin çarpımı olarak ifade edilmesidir. Klasik regresyon modellerinin aksine, Cox Orantılı Tehlike Modeli gözlemlerin takibinin kesildiği veya gözlemlerin takibi süresince ilgi duyulan olayın gerçekleşmediği durumlarda kullanılabilir. Model 1972 yılında David R. Cox tarafından geliştirildiğinden Cox regresyon modeli olarak adlandırılmıştır.

Cox Orantılı tehlike Modeli aşağıdaki denklem ile ifade edilir.

$$h(t) = h_0(t).e^{\beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p}$$

Bu denklemde, t belirli bir olayın gerçekleşmesine kadar geçen süreyi, yani hayatta kalma süresini göstermektedir. $h(t)$, p adet açıklayıcı değişkene (risk faktörüne) bağlı tehlike fonksiyonunu ifade etmektedir. Modeldeki h_0 ise, üzerinde herhangi bir biçim kabulü olmayan, bütün açıklayıcı değişkenlerin sıfır değerini alması durumundaki temel tehlikeyi göstermektedir.

Cox regresyon modelinin temel varsayımı orantılılığın sağlanmasıdır. Yukarıdaki modelde görüldüğü üzere sağ taraftaki fonksiyonların sadece ilki, $h_0(t)$, zamana bağlı iken, ikinci kısım, $e^{\beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p}$, sadece açıklayıcı değişkenlere bağlıdır. Dolayısıyla, açıklayıcı değişkenlerdeki herhangi bir değişim, olayın gerçekleşme riskini temel tehlikenin bir katı olacak şekilde artıracak veya azaltacaktır. Orantılı tehlike varsayımı, tehlike oranının zamana karşı sabit olması ya da bir bireyin tehlikesinin diğer bireyin tehlikesine orantılı olması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, herhangi iki gözlem için açıklayıcı değişkenlerin $x^* = (x_1^*, x_2^*, \dots, x_p^*)$ ve $x = (x_1^*, x_2^*, \dots, x_p^*)$ şeklide değerler alması durumunda, bu iki gözlem için tehlike oranı, HR , aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

$$HR = \frac{h_0(t).e^{\beta_1 x_1^* + \beta_2 x_2^* + \dots + \beta_p x_p^*}}{h_0(t).e^{\beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p}} = e^{\beta(x^* - x)}$$

Sonuç olarak, bu modelde tehlike oranı, HR , zamandan bağımsız sabit bir orana eşit olmaktadır. Tahmin sonucu $\beta > 1$ olması durumunda ilgili açıklayıcı değişkenin olayın gerçekleşme riskini artırdığı, $\beta < 1$ olması durumunda ise gerçekleşme riskini azalttığı şeklinde yorumlanır.

3.3. Araştırmanın Örneklemi

Çalışmada Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2008 ve 2013 yıllarında yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verileri kullanılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü ilk olarak 1968 yılında bu anket çalışmasına başlamıştır. Daha sonra her beş yılda bir düzenli olarak devam eden bu anket kapsamlı ve karşılaştırılabilir olma özelliği ile önemli bir demografik veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008 anketinde toplam gözlem sayısı 44.498, 2013 anketinde toplam gözlem sayısı ise 45.660'tır. Gözlem sayısından ilk evlilik ve evliliğin bitiş yılına "cevap vermeyen", "bilmiyorum" ve "kararsızım" cevaplarını veren gözlemler çıkarılmıştır. Ankette hane halkı birinci sıradaki üyesi erkek olan gözlemler veri setinden çıkarılmıştır. Çalışmada iki yıla ait 15-49 yaş aralığındaki 14.495 kadına ait veriler kullanılmıştır. 2008 yılına ait kadın gözlem sayısı 7.353, 2013 yılına ait gözlem sayısı 7.142'dir.

Modelde kullanılan bağımlı değişken kadının boşanma riskidir. Boşanma riski modele kukla değişken olarak dahil edilmiştir. Bu kukla değişken için ilk evlilik süresi oluşturulmuştur. İlk evlilik süresini oluşturmak için ilk boşanma yılı sorusuna cevap vermeyen 13.427 gözlem için anketin yapılmış olduğu yıl boşanma yılı olarak alınmıştır. İlk boşanma yılından ilk evlilik yılı çıkarılıp + 1 yıl eklenerek ilk evlilik süresi hesaplanmıştır. Boşanma kararını kim verdi sorusuna cevap veren her seçenek boşanmış olarak kabul edildi.

Modeldeki ana açıklayıcı değişken kadının eğitimde geçirmiş olduğu ek bir yıldır. Bu değişken için "cevap vermeyen" ve "bilmiyor" cevabı veren 3 birey gözlemden çıkarılmıştır. Diğer kontrol değişkeni partnerin (erkek) eğitim süresidir. Bu değişken için "cevap vermeyen" ve "bilmiyor" cevabı veren 86 birey gözlemden çıkarılmıştır. Eşler arası yaş farkı, kadının ilk evlilik yaşından erkeğin ilk evlilik yaşı çıkarılarak diğer bir kontrol değişkeni oluşturulmuştur. Yaşanılan bölge kontrol değişkeni kategorik bir değişkendir ve Batı, Doğu, Güney, Kuzey ve Merkez olmak üzere beş kategori olarak anketten alınmıştır. Kadının evlenmeden önceki çalışma durumu, kukla değişken olarak oluşturulmuştur. Kadının ilk işe başlama tarihinin ilk evlilik yılından küçük veya eşit olması durumu "1" olarak kodlanmıştır. Bu kategorideki kadınlar evlenmeden önce çalışmıştır. Kadının ilk işe başlama tarihinin ilk evlilik yılından büyük olması durumu "0" olarak kodlanmıştır. Bu kategorideki kadınlar evlenmeden önce çalışmıyor durumundadır. İlk evlilik yılı, ankette olduğu gibi alınmıştır. Eşler arasındaki akrabalık ilişkisi değişkeni için kukla değişken oluşturulmuştur. Eşler arasında akrabalık ilişkisi var ise "1" olarak ilişki yok ise "0" olarak kodlanmıştır. Evlilikte kadının rızası değişkeni ankette kategorik olarak bulunmaktadır. Kadının kendi rızasının olduğu, aile rızası ile evlendiği, kaçarak

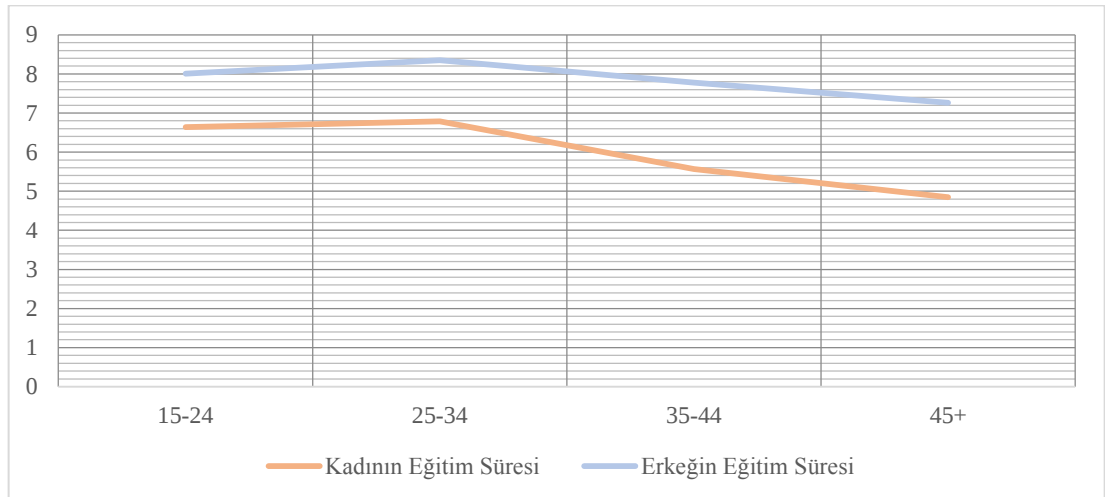
evlendiği ve kaçırıldığı evlilikler kategorize edilmiştir. Kadının annesinin okuryazarlığı ve kadının babasının okuryazarlığı, ankette “evet” ve “hayır” şeklinde kodlanmıştır. Kadının annesinin anadili, partnerin annesinin anadili değişkenleri “Türkçe”, “Kürtçe”, “Arapça” ve “Diğer” olarak kategorize edilmiştir.

Modelde kullanılan diğer değişkenler ve açıklamaları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 9. Sürekli Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	Ortalama	Standart Hata	Min	Max
Kadının Eğitim Süresi	6.047	4.074	0	21
Partnerin Eğitim Süresi	7.807	3.843	0	21
Eşler Arası Yaş Farkı	5.153	6.005	0	86
İlk Evlilik yılı	1996	9.165	1971	2013

Modelde kullanılan sürekli değişkenler kadının eğitim süresi, partnerin (erkek) eğitim süresi, eşler arası yaş farkı ve ilk evlilik yılı değişkenleridir. Eğitim süresi en az 0 en çok 21 yıldır. Kadının eğitim süresi ortalama 6 yıldır. Erkeğin eğitim süresi ortalama 8 yıldır. Dolayısıyla buradan hareketle erkeklerin eğitimde geçirdiği sürenin kadınların eğitimde geçirdiği süreye göre daha fazla olduğu söylenebilir. Eşler arası yaş farkı ortalaması 5’tir.

Kaynak: TNSA verilerinden oluşturulmuştur.

Grafik 6. Yaş Gruplarına Göre Kadın- Erkek Eğitim Süresi Ortalaması

Tablo 10. Bölge Değişkeninin Tanımlayıcı İstatistiği

Değişken Adı	Batı	Doğu	Merkez	Kuzey	Güney
Bölge	%25,53	%27,63	%19,81	%13,13	%13,91

Modelde kullanılan kategorik değişkenlerden bölge değişkeni için katılımcıların %25,53'ü batı bölgesinden, %27,63'ü doğu bölgesinden, merkezden %19,81, %13,13 kuzey bölgesinden ve son olarak %13,91'i de güney bölgesindendir.

Tablo 11. Akrabalık İlişkisi Değişkeninin Tanımlayıcı İstatistiği

Değişken Adı	Hayır	Evet
Akrabalık İlişkisi	%74,23	%25,77

Modelde kullanılan bir diğer kategorik değişken akrabalık ilişkisi değişkenidir. Katılımcıların yaklaşık %75'i akrabalık ilişkisi sorusuna hayır cevabını verirken, %25'i evet cevabını vermiştir.

Tablo 12. Evlilik Rızası Değişkeninin Tanımlayıcı İstatistiği

Değişken Adı	Hayır	Evet	Bilmiyor
Evlilik Rızası	%15,05	%84,74	%0,21

Modeldeki bir diğer değişken ise evlilik rızası değişkenidir. Katılımcıların %15'i evlilik rızası var mı sorusuna hayır cevabını verirken, yaklaşık %85'i bu soruya evet cevabını vermiştir.

3.4. Bulgular

Kadının eğitiminin boşanma riski üzerindeki etkisini inceleyen bu çalışmada, Cox Orantılı Tehlike Modeli (Cox Proportional Hazard Model) kullanılmıştır. Model sonuçları oransal risk sınır değeri olan 1'e göre değerlendirilmektedir. Modeldeki herhangi bir açıklayıcı değişken için tahmin edilen katsayı 1'den büyük ise, söz

konusu açıklayıcı değişken boşanma riskini arttıran bir faktör, 1’den küçük ise de boşanma riskini azaltan bir faktör olarak değerlendirilir.

Cox Orantılı Tehlike Modeli’nin tahmin sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur. Bu tablodaki Model 1’de açıklayıcı değişkenler olarak sadece eşlerin eğitim süreleri, eşler arasındaki yaş farkı, yaşanılan bölge, kadının evlenmeden önce çalışma durumu ve ilk evlilik yılı değişkenleri kullanılmıştır. Model 2 ve Model 3’te bu değişkenlerin yanında eşler arasındaki akrabalık ilişkisi ve evlilikte kadının rızası değişkenleri açıklayıcı değişkenler listesine sırasıyla dahil edilmiştir. Model 4 ise en kapsamlı model olarak, açıklayıcı değişkenlere kadının anne ve babasının okur-yazarlığı, kadının ve partnerin anadili değişkenleri de eklenerek elde edilmiştir.

Tablo 13. Cox Orantılı Tehlikeler Modeli Sonuçları

	Açıklanan Değişken: Kadının Boşanması			
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Açıklayıcı Değişkenler				
<i>Kadının Eğitim Süresi</i>	1.140*** (0.014)	1.134*** (0.014)	1.159*** (0.022)	1.142*** (0.030)
<i>Partnerin Eğitim Süresi (Erkek)</i>	0.927*** (0.011)	0.926*** (0.011)	0.926*** (0.016)	0.940*** (0.020)
<i>Eşler Arası Yaş Farkı</i>	1.038*** (0.002)	1.037*** (0.002)	1.033*** (0.003)	1.037*** (0.004)
<i>Bölge</i>				
Doğu	Referans -	Referans -	Referans -	Referans -
Batı	2.331*** (0.281)	2.201*** (0.267)	2.740*** (0.444)	2.813*** (0.642)
Güney	1.761*** (0.243)	1.738*** (0.240)	1.677*** (0.320)	1.884* (0.486)
Merkez	2.064*** (0.262)	1.994*** (0.253)	2.099*** (0.346)	2.904*** (0.670)
Kuzey	1.599*** (0.238)	1.529*** (0.228)	1.797*** (0.365)	1.902 (0.531)
<i>Kadının Evlenmeden Önce Çalışma Durumu</i>				
Evet	Referans -	Referans -	Referans -	Referans -
Hayır	0.805*** (0.063)	0.800*** (0.063)	0.843 (0.094)	0.875 (0.124)
<i>İlk Evlilik Yılı</i>	1.032*** (0.005)	1.031*** (0.005)	1.042*** (0.007)	1.051*** (0.010)
<i>Akrabalık İlişkisi</i>				
Evet		Referans -	Referans -	Referans -
Hayır		0.696 *** (0.071)	0.758 ** (0.094)	0.775 (0.123)

<i>Evlilik Rızası</i>				
Hayır		Referans	Referans	
		-	-	
Evet		0.295 ***	0.324***	
		(0.033)	(0.046)	
<i>Kadının Annesinin Okur Yazarlığı</i>				
Hayır			Referans	
			-	
Evet			1.083	
			(0.171)	
<i>Kadının Babasının Okur Yazarlığı</i>				
Hayır			Referans	
			-	
Evet			0.767	
			(0.124)	
<i>Kadının Anadili</i>				
Türkçe			Referans	
			-	
Kürtçe			0.763	
			(0.281)	
Arapça			1.495	
			(1.655)	
Diğer			1.965	
			(1.845)	
<i>Partnerin (Erkek) Anadili</i>				
Türkçe			Referans	
			-	
Kürtçe			1.107	
			(0.401)	
Arapça			0.520	
			(0.575)	
Diğer			1.681	
			(1.578)	
<i>Gözlem Sayısı</i>	14,393	14,393	7,649	4,543
<i>Not:</i>	*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1			

Tablo 13'te sunulan tahmin sonuçlarına göre modelde kullanılan açıklayıcı değişkenlerin hemen hemen hepsi boşanma riski üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.

Model 1'in sonuçları değerlendirildiğinde, ana açıklayıcı değişken olan kadının eğitim süresindeki 1 yıllık bir artışın, boşanma riskini 1,140 kat arttırdığı görülmektedir. Kadının partnerinin eğitim süresindeki 1 yıllık artış ise, boşanma riskini 0.927 kat azaltmaktadır.

Model 1'deki bir diğer kontrol değişkeni olan eşler arası yaş farkındaki her 1 yıllık artış boşanma riskini 1.038 kat artırmaktadır. Tahmin sonuçlarına göre yaşanan

bölge de boşanma riski üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Referans değeri olan Doğu bölgesi ile kıyaslandığında, batıda yaşıyor olmak boşanma riskini 2.331 kat artırmaktadır. Merkez, Güney ve Kuzey bölgelerinde yaşıyor olmak ise Doğu bölgesine kıyasla boşanma riskini sırasıyla 2.064, 1.761 ve 1.599 kat artırmaktadır.

Model 1’dek diğer kontrol değişkenleri ise kadının evlenmeden önce çalışma durumu ve evlilik yılıdır. Tahmin sonuçlarına göre, evlenmeden önce çalışmamış olan kadınlar için boşanma riski, çalışmış olanlara göre, 0.805 kat daha azdır. İlk evlilik yılındaki her bir yıllık artış ise boşanma riski üzerinde 1.032 kat arttırıcı bir etkiye sahiptir.

Model 2’de ilk modelden farklı olarak açıklayıcı değişkenlere eşler arasındaki akrabalık ilişkisi değişkeni de eklenmiştir. Bu modelin tahmin sonuçlarına göre, Model 1 ile paralel bir şekilde, ana açıklayıcı değişken olan kadının eğitim süresindeki artış boşanma riskini artırmaktadır. Kadının 1 yıl fazla eğitim alması boşanma riskini 1.134 katına çıkartmaktadır. Partnerin eğitim süresindeki 1 yıllık bir artış ise boşanma riskini 0.926 katına düşürmektedir. Eşler arasındaki yaş farkı, yaşanılan bölge, kadının evlenmeden önceki çalışma durumu ve ilk evlilik yılı değişkenlerinin boşanma riski üzerindeki etkileri de Model 1’in sonuçları ile büyük bir paralellik sergilemektedir.

Model 3’te ise ilk iki modeldekilere ek olarak kadının evlilik rızası değişkeni de açıklayıcı değişken olarak analize dahil edilmiştir. Model 3’ün tahmin sonuçları önceki iki model ile paralellik göstermektedir. Kadının eğitim süresinin 1 yıl artması, boşanma riskini 1,159 kat artırmaktadır. Modele yeni eklenen “evlilik rızası” değişkeninin ise boşanma riskini azalttığı, kadının rızasının alındığı evliliklerin boşanma ile sonuçlanma riskinin, rızasının alınmadığı evliliklere göre, 0.295 kat daha az olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak Model 4’te diğer tüm değişkenlerin yanında, kadının ebeveynlerinin okur-yazarlığı ve eşlerin anadili değişkenleri analize dahil edilmiştir. Bu değişkenler haricindeki tüm açıklayıcı değişkenlerin katsayı tahminleri diğer modeller için yapılan katsayı tahminleri ile çok benzerdir. Model 4’ün sonuçlarına göre kadının bir yıl fazla eğitim alması boşanma riskini 1.142 kat artırmaktadır. Bununla birlikte kadının babasının okur yazar olması boşanma riskini azaltmakta, kadının annesinin

okur-yazar olması ise boşanma riskini artırmaktadır. Ayrıca anadili Türkçe olan kadınlara göre, anadili Kürtçe olan kadınların boşanma riskinin daha az, anadili Arapça ve başka bir dil olan kadınların boşanma riskinin ise daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, partnerinin anadili Türkçe olan kadınlara kıyasla, partnerinin anadili Arapça olan kadınlar için boşanma riskinin daha az, partnerinin anadili Kürtçe ve diğer bir dil olan kadınlar için ise boşanma riskinin daha fazla olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM IV

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında Türkiye’de 2008 ve 2013 yılları için 15-49 yaş aralığındaki kadınların oluşturduğu TNSA verileri kullanılarak kadının eğitim süresinin boşanma riski üzerindeki etkisi tahmin edilmiştir. Analizde Cox Orantılı Tehlike Modeli kullanarak birçok demografik değişkenin boşanma riski üzerindeki etkisi tahmin edilmiştir.

Elde edilen bulgular sonucu Türkiye’de kadınların eğitimde geçirdikleri ilave her 1 yıl boşanma riskini ortalama 1.40 kat arttırdığı tespit edilmiştir. Buna karşın kadının partnerin eğitim süresinin 1 yıl artmasının boşanma riskini 0.93 kat azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde kadının doğu bölgesinde yaşıyor olmasının, eşlerin akrabalık ilişkisine sahip olmasının, kadının evlilik için rızasının alınmış olmasının ve kadının babasının okur-yazar olmasının boşanma riskini azalttığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, kadının evlenmeden önce çalışmış olmasının, kadının annesinin okur-yazar olmasının ve eşler arası yaş farkının yüksek olmasının boşanma riskini artırdığı bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Arıkan, Ç. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Aughinbaugh, A., Robles, O., & Sun, H. (2013). Marriage and divorce: patterns by gender, race, and educational attainment. *Monthly Labor Review*. doi:10.21916/mlr.2013.32
- Balakrishnan, T. R., Rao, K. V., Lapierre-Adamcyk, E., & Krotki, K. J. (1987). A hazard model analysis of the covariates of marriage dissolution in Canada. *Demography*, 24, 395-406.
- Berrington, A. N., & Diamond, I. A. (1999). Marital dissolution among the 1958 British birth cohort: The role of cohabitation. *Population Studies*, 53, 19-38. doi:10.1080/00324720308066
- Battal, A. (2008). Boşanma Sebepleri, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, İstanbul.
- Caarls, K., & Valk, H. A. (2018). Regional Diffusion of Divorce in Turkey. *European Journal of Population*, 34, 609-636. doi:10.1007/s10680-017-9441-5
- Cheng, Y. A. (2016). More education, fewer divorces? Shifting education differentials of divorce in Taiwan from 1975 to 2010. *Demographic Research*, 34, 927-942. doi:10.4054/demres.2016.34.33
- Cox, D. R. (1972). Regression Models and Life-Tables. *Journal of the Royal Statistical Society-Series B (Methodological)*, 34(2), 187-220.
- Eryavuz, A. K. & Birecikli, Ş. Ü. (2018). Türkiye'de Kadının Boşanması: Yaşam Analizi Modelleri. *Çalışma ve Toplum*, 3, 1227-1251.
- Eyce, B. (2002). Demografik Özelliklere Göre Türkiye'de Boşanma, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 14, 81-98.

- Fergusson, D. M., Horwood L. J. & Shannon, F. T. (1984). A Proportional Hazards Model of Family Breakdown. *Journal of Marriage and Family*, 46(3), 539-549.
- Gökmen, Ş., Eralp, A., & Atay Kayı, A. (2019). İlk Evlilik Süresini Etkileyen Faktörlerin Yaşam Analizi: Türkiye Örneği. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6, 63-76. doi:10.17541/optimum.479196
- Güneşlioğlu, F. (2009). Boşanma ve Hukuki Sonuçları. İstanbul.
- Gürsoy, K. T. (1977). Boşanma Hukukunun Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış ve Boşanma Sebeplerinde En Yeni Eğilimler (Cilt 2). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 407.
- Grant, R., Coward, F., Cussans, T., Levy, J., Parker, P., Regan, S., & Wilkinson, P. (2019). Tarih Kitabı. 2. Baskı, Alfa Kitap: İstanbul.
- Harkonen, J., & Dronkers, J. (2006). Stability and Change in the Educational Gradient of Divorce. A Comparison of Seventeen Countries. *European Sociological Review*, 22, 501-517. doi:10.1093/esr/jcl011
- Harkonen, J., & Boertien, D. (2014). Less Education, More Divorce: Explaining the Inverse Relationship Between Women's Education and Divorce. *Stockholm Research Reports in Demography*.
- Isen, A., & Stevenson, B. (2010). Womens Education and Family Behavior: Trends in Marriage, Divorce and Fertility. National Bureau of Economic Research. doi:10.3386/w15725
- Kavas, S. & Hoşgör, A. G. (2010). Divorce and Family Change Revisited: Professionel Women's Divorce Experience in Turkey. *Demográfia English Edition*, , 53(5), 102–126.
- Kawata, Y. (2008). Does High Unemployment Rate Result in a High Divorce Rate?: A Test for Japan. *Revista de Economia del Rosario*, 11(2), 149–164.
- Kesselring, R. & Bremmer D. (2004). Divorce and Female Labor Force Participation: Evidence from Times-Series Data and Cointegration. *Atlantic Economic Journal* volume , 32(3), 175-190.

- Koç, T. (2019). Türkiye’de Boşanma Oranlarını Etkileyen Faktörlerin Beta Regresyon Modeli ile Belirlenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 1111-1117.
- Kökçen Eryavuz, A., & Üçdoğruk Birecikli, Ş. (2018). Türkiye’de Kadının Boşanması: Yaşam Analizi Modelleri. *Calisma ve Toplum*, 58.
- Lehrer, E. L. (1988). Determinants of marital instability: A Cox-regression model. *Applied Economics*, 20, 195-210. doi:10.1080/00036848800000004
- Lyngstad, T. H. (2004). The impact of parents' and spouses' education on divorce rates in Norway. *Demographic Research*, 10, 121-142. doi:10.4054/demres.2004.10.5
- Martin, S. P. (2004). Growing evidence for a “divorce divide”? Education and marital dissolution rates in the US since the 1970s. *Series on social dimensions of inequality*. New York: Russel Sage Foundation Working Papers.
- Maslauskaite, A., Jasilioniene, A., Jasilionis, D., Stankuniene, V., & Shkolnikov, V. M. (2015). Socio-economic Determinants of Divorce in Lithuania: Evidence From Register-Based Census-Linked Data. *Demographic Research*, 33, 871-908.
- Menken, J., Trussell, J., Stempel, D., & Babakol, O. (1981). Proportional hazards life table models: An illustrative analysis of socio-demographic influences on marriage dissolution in the United States. *Demography*, 18, 181-200.
- Murphy, M. J. (1985). Demographic and Socio-economic Influences on Recent British Marital Breakdown Patterns. *Population Studies*, 39, 441-460. doi:10.1080/0032472031000141616
- Poortman, A. and Kalmijn, M. (2002). Women's Labour Market Position and Divorce in the Netherlands: Evaluating Economic Interpretations of the Work Effect. *European Journal of Population* 18, 175–202.
- Poortman, A. R. (2005). Women’s Work and Divorce: A Matter of Anticipation? A Research Note. *European Sociological Review*, 21(3), 301–309.

- Raymo, J. M., Fukuda, S., & Iwasawa, M. (2013). Educational Differences in Divorce in Japan. *Demographic Research*, 28, 177-206. doi:10.4054/demres.2013.28.6
- South, S. J. (1985). Economic Conditions and the Divorce Rate: A Time-Series Analysis of the Postwar United States. *Journal of Marriage and Family*, 47(1), 31-41.
- South, J.S. ve Trent, K. (1989). Structural Determinants of the Divorce Rate: A Cross-Societal Analysis. *Journal of Marriage and Family*, Vol. 51, No. 2 (May, 1989), pp. 391-404
- Sanizah, A., Hasfariza, F., Rahayu, S. N., & Naslina, A. N. (2014). Determinants of marital dissolution: a survival analysis approach. *International Journal of Economics and Statistics*, 2, 348-354.
- Tilson, D. ve Larsen, U. (2000). Divorce in Ethiopia: The Impact of Early Marriage and Childlessness, *Journal of Biosocial Science*, 32(3), 355-372.
- Turğut, M. (2011). Türkiye Aile Yapısı Araştırması TAYA 2011, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
- Turğut, M. (Editör). (2014). Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması TBNA 2014, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
- Yıldırım, N. (2004). Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 59-81.
- TÜİK. (2020). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2019-33708> Erişim Tarihi: 18.12.2020